

Gazdasági növekedés, termelékenység és strukturális átrendeződés: az Európai Unió és Magyarország

A kutatási projektben a gazdasági szerkezet és a makrogazdasági teljesítmény összefüggéseit vizsgáltuk különböző szempontokból. Az alábbiakban röviden ismertetjük a kutatás fő témaköreit és az azokban született publikációkat. Összesen 9 tanulmány jelent meg vagy került elfogadásra 2021 augusztusáig, ezek közül öt nemzetközi (2 Q1-es és 3 Q2-es), négy pedig hazai (az MTA IX. osztály besorolása szerint 1 A, 3 pedig B kategóriás) folyóiratban.

Az eredményeket számos konferencián és szemináriumon is bemutattuk, köztük vezető nemzetközi seregszemléken is, mint például a European Economic Association éves konferenciája. A hazai szakmai események közül érdemes megemlíteni a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesület éves konferenciáját. A tágabb közönség számára eddig egy blog bejegyzés készült el, és folyamatban vagy egy második is, amely ősszel jelenik meg a KRTK és a Portfolio.hu közös blogján.

Fő kutatási témák

Strukturális átalakulás és termelékenység

A projekt célja a strukturális átrendeződés, beruházás és termelékenység hosszú távú folyamatainak jobb megértése. Az elmúlt években a gazdasági növekedés szakirodalma egyre inkább használ több szektoros megközelítést, amivel értelmezhető a gazdasági fejlődés során végbemenő strukturális átrendeződés. Jellemzően a gazdasági növekedéssel együtt jár a szolgáltató szektor térnyerése a mezőgazdaság és egy idő után az ipar kárára. Ennek okait mind a gazdaság keresleti, mind pedig kínálati oldalán érdemes keresni: az előbbire példa a termékek és szolgáltatások eltérő jövedelem rugalmassága, az utóbbira pedig a termelékenység eltérő növekedési üteme.

Az egyik vizsgált kérdés a szolgáltatások szerepe a beruházásban: ellentétben a korábbi modellekben feltételezettekkel, empirikusan a beruházások egyre nagyobb arányban tartalmazzak szolgáltatás inputot. Erre a stilizált tényre építve egy olyan modellt fejlesztettünk ki, amelyben mind a fogyasztási, mind pedig a beruházási szektorban van strukturális átalakulás. A modell rávilágít több, eddig még nem

tárgyalt összefüggésre, mint például arra, hogy idővel a leglassabb termelékenység növekedésű szektorba áramlanak a gazdaság erőforrásai.

A strukturális átrendeződés és a termelékenység együttes vizsgálata azért is fontos, mert a termelékenység 1970-es években kezdődő lassulása (*productivity slowdown*) nehezen értelmezhető egy szektoros megközelítésben. Ha megkülönböztetjük a fogyasztási és a beruházási szektorokat, akkor a termelékenység lassulásának forrását a fogyasztói szektorban kell keresnünk. Ha pedig a szolgáltató és árucikkeket előállító szektorok mentén bontjuk ketté a nemzetgazdaságot, és ezt egy endogén növekedési keretbe ágyazzuk, akkor egy érdekes gazdaságpolitikai következtetésre jutunk. Ha az árucikkek előállításában magasabbak a specializáció előnyei, akkor a gazdaságpolitikának a szabadpiaci egyensúlyhoz képest a *szolgáltató szektort* érdemes támogatni.

A témában három publikáció született, illetve jelenik meg a közeljövőben (Herrendorf, Rogerson és Valentinyi [2021] és Herrendorf, Duernecker és Valentinyi [2022], Herrendorf és Valentinyi [2022]). Számos előadást is tartottunk a projekt keretében, többek között a University of St. Andrews, a University of Frankfurt, illetve a Bank of Finland meghívására.

Gazdasági növekedés, cserearány, reálárfolyam

A projekt a gazdasági növekedés nemzetközi vonatkozásait vizsgálta, a gazdasági szerkezeten belül a külkereskedelemre és az ehhez kapcsolódó árakra helyezve a hangsúlyt. Két fő kérdést vizsgáltunk: egyrészt a reálárfolyam szerepét a gazdasági növekedésben, másrészt pedig a növekedési teljesítmény mérésénél használt összehasonlító árak szerepét.

A reálárfolyam egy nyitott gazdaság számára kulcsfontosságú relatív ár. Segít az erőforrások szektorok közötti reallokációjában, és a versenyképesség szempontjából is fontos információkat közvetít. Ennek vizsgálatához az Európai Unió országaiból összeállított panel adatbázist használtunk. Empirikus eredményeink azt mutatják, hogy a külső és belső reálárfolyam félreértékelttsége összefüggésben van a gazdasági növekedéssel. Azokban az országokban és időszakokban, ahol a reálárfolyamok felülértékelttek, a gazdasági növekedés alacsonyabb volt. Az adatok ugyanakkor arra is rávilágítanak, hogy a túlzott alulértékelttség már nem vezet többlet gazdasági növekedéshez.

A relatív árak szerepe akkor is fontos, ha a gazdasági felzárkózás ütemére, illetve a relatív fejlettségre nézve akarunk következtetéseket levonni. Érdekes megfigyelés, hogy a *relatív* gazdasági teljesítmény mérése eltérő eredményeket adhat akkor, ha belső relatív árakat (*láncindexált volumenek*), vagy külső relatív árakat használunk (*vásárlóerő paritás*). A különbség magyarázatához megvizsgáltuk a cserearányok változását és azt találtuk, hogy ezek fontos tényezők a felzárkózás mérési problémáinak

megértésében. Az empirikus eredmények értelmezéséhez egy makroökonómiai (DSGE) modellt is építettünk, azt ezt részletező tanulmány írása még folyamatban van.

A témában három publikáció született (Krekó és Oblath [2020], Oblath [2019] és Oblath [2021]). Több konferencián is előadásra kerültek az eredmények, ezek közül kiemelendő a *Conference on International Economics*, az *International Conference on Macroeconomics and International Finance*, illetve az *International Panel Data Conference*.

A bérhányad alakulása Európában és Magyarországon

A projekt célja a bérjüvedelmek hazai jövedelmen belüli arányának (*bérhányad*) részletes vizsgálata volt, Magyarországon és az Európai Unió országaiban. A kiinduló hipotézis az volt, hogy a strukturális átrendeződés – különösen a kelet-közép európai országokban – magyarázhatja a bérhányad megfigyelt csökkenését 1995 óta. Bár a kutatás ezt a feltevést csak részlegesen igazolta, számos fontos eredményt sikerült elérnünk, jelentős részben módszertani szempontból.

A kutatás megvizsgálta a bérhányad különböző mutatóit, és kitért több mérési problémára is. Egyik fontos eredmény az, hogy a mezőgazdasági bérhányad mérése különösen problémás, ezért érdemes a szektor nélküli mutatót is tanulmányozni. Egy másik fontos eredmény a relatív árak szerepét tárta fel: a kevésbé fejlett országok – mint pl. a visegrádi gazdaságok – alacsonyabb bérhányadát részben vissza lehet vezetni arra, hogy ezekben az országokban a fogyasztás relatív ára alacsonyabb. Végül megmutattuk azt is, hogy a bérhányad és a relatív árak országok közötti különbségei magyarázhatók a relatív termelékenységek eltéréseivel.

A témában két fő publikáció született (Kónya, Krekó és Oblath [2020]; Kónya, Krekó és Oblath [2021]) született. Számos előadáson és konferencián mutattuk be az elért eredményeket, ezek közül kiemelendő az *European Economic Association* és a *European Association of Labour Economists* éves konferenciája 2019-ben, illetve a *National Bank of Romania* szeminárium meghívása. A főbb eredményekből blog bejegyzés is készül, amelynek 2021 őszén várható a megjelenése.

Publikációk

Herrendorf, B., R. Rogerson és Valentinyi Á. (2021). „Structural Change in Investment and Consumption: A Unified Approach.” *Review of Economic Studies*, **88**: 1311-1346.

Herrendorf, B., G. Duernecker és Valentinyi Á. (2022). „The Productivity Growth Slowdown and Kaldor’s Growth Facts.” *Journal of Economic Dynamic and Controls*, forthcoming.

Herrendorf, B. és Valentinyi Á. (2022). „Endogenous Sector-biased Technical Change and Industrial Policy.” *Economic Modelling*, forthcoming.

Kónya I., Krekó J. és Oblath G. (2020). „Labor shares in the old and new EU member states. Sectoral effects and the role of relative prices.” *Economic Modelling*, **90.C**: 254-272.

Kónya I., Krekó J. és Oblath G. (2021). „A bérhányad alakulása Magyarországon és Európában.” *Közgazdasági Szemle*, október.

Krekó J. és Oblath G. (2020). „Economic growth and real exchange rate misalignments in the European Union.” *Acta Oeconomica*, **70**: 297-332.

Oblath G. (2017). „FDI flows and reinvested earnings: statistical measurement, perceptions and economic interpretation.” *Hungarian Statistical Review*, special issue **21**: 48-77.

Oblath G. (2019). „Külkereskedelmi cserearány-változások és hatásuk a bruttó hazai reáljövedelemre, a belföldi felhasználásra és a jövedelmi felzárkózásra.” *Külgazdaság*, **63**: 3-41.

Oblath G. (2021). „A nominális felzárkózás időben változó összetevői: reálgazdasági és árszintfelzárkózás az Európai Unióban 1995 és 2019 között.” *Külgazdaság*, **65**: 3-62.

Konferencia és szeminárium előadások

Pécsi Tudományegyetem, 2019. május (Kónya István)

European Economic Association, 2019. augusztus (Kónya István)

Central European University, 2019. október (Kónya István)

National Bank of Romania, 2020. február (Kónya István)

Budapesti Corvinus Egyetem, 2021. szeptember (Kónya István)

Magyar Közgazdaságtudományi Egyesület, 2018. december (Krekó Judit)

ICMAIF Rethymno, 2019. május (Krekó Judit)

Conference on International Economics, 2019. június (Krekó Judit)

International Panel Data Conference Vilnius, 2019. július (Krekó Judit)

European Association of Labour Economists, 2019. szeptember (Krekó Judit)

Budapesti Corvinus Egyetem, 2018. március (Oblath Gábor)

Központi Statisztikai Hivatal, 2018. október (Oblath Gábor)

University of Pavia, 2021. április (Valentinyi Ákos)

University of St. Andrews, 2020. március (Valentinyi Ákos)

University of Helsinki, 2019. november (Valentinyi Ákos)

Bank of Finland, 2019. november (Valentinyi Ákos)

University of Edinburgh, 2018. november (Valentinyi Ákos)

University of Frankfurt, 2018 október (Valentinyi Ákos)

Blog bejegyzések

Oblath G.: A relatív fejlettség szintjének és a fejlettség szintjének relatív változása. KTI-blog, 2020, márc. 18. <https://www.mtaki.hu/blog/oblath-gabor-a-relativ-fejlettség-szintjének-es-a-fejlettség-szintjének-relatív-változása/12648/>